



Чергари, 1837 г. Графика

Винаги бедни, винаги просяци, те нямат никакво недвижимо имущество, никакви имоти; не може да се приближиш до катуните им, без да бъдеш заобиколен от отвратителни жени и деца, които искат милостиня.

През зимата те навлизат във селата и обитават там най-лошите квартали...” (Френски пътеписи 1975: 364).

След Кримската война (1853-1856) с официалната отмяна на статута на роби за циганите в Дунавските княжества Влашко и Молдова, те се пръскат във всички посоки, като част от тях се настаняват и в етнически-те български земи. Това е третата циганска миграционна вълна, наречена “голямата келдерарска инвазия”, на която движеща сила са т. нар. кардараши/ калдераши*/ лаяши** и рудари. И докато рударите идват директно в българските земи, то голяма част от кардарашите първо навлизат в Австро-Унгария и след това през Сърбия идват в България. Наименованията субгрупите си дават в зависимост от пътя, по който са се придвижили – грастаря („сръбски” цигани); лаяши/ лайнеш („австрийски” цигани) и др. И кардарашите, и рударите са съхранили добре навиците на чергарския живот и в новите територии продължават да живеят по този начин.

* калдера, от румънски - котел

** лаяши, от румънски - чергари, катунари